

MIGRANTERS MOBILITET

**mellem kriminalisering, menneskehandel og
udnyttelse på det danske arbejdsmarked**

Marlene Spanger og Sophia Dörffer Hvalkof

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG

Migranternes mobilitet. Mellem kriminalisering, menneskehandel og udnyttelse på det danske arbejdsmarked

Af Marlene Spanger og Sophia Dörffer Hvalkof

© Aalborg Universitetsforlag 2020

1. udgave

Grafisk tilrettelæggelse: Anja Lykkegaard / Aalborg Universitetsforlag

ISBN: 978-87-7210-311-2

Bogomslag: Martine Münster Spanger-Ries

Trykt hos Toptryk Grafisk ApS, 2020

Udgivet af Aalborg Universitetsforlag | www.forlag.aau.dk

Publikationen er støttet af *Ligestillingsafdelingen i Miljø- og Fødevareministerier.*

**FAGFÆLLE-
BEDØMT**

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog eller dele heraf er kun tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Undervisningsministeriet og CopyDan. Enhver anden udnyttelse er uden forlagets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug i anmeldelser.

Indhold

Forord	7
Kapitel 1 Indledning	9
Arbejdsmigration og bekæmpelse af menneskehandel	11
Afgrænsning	14
Bogens opbygning	15
Del I Det empiriske grundlag og analytiske greb	17
Kapitel 2 Metodologiske overvejelser	19
Forskningsdesign og analysegreb	19
Kapitel 3 Produktion af empirisk materiale	27
Etablering af kontakter og udvælgelseskriterier	28
Samarbejdet med 3F i forbindelse med produktion af empirisk materiale	30
Interviews	32
Feltarbejde	34
Kapitel 4 Præsentation af det empiriske interviewmateriale	37
Del II Transnational (im)mobilitet i den grønne branche	41
Kapitel 5 Mobilitet gennem fast track-ordninger og sæsonarbejde	43
Adgang til udenlandsk arbejdskraft gennem fast track-ordninger og vikarbureauer	49
Rejs ud som praktikant eller fodermester	54
Mellem faglighed og profit – uddannelserne som aktør i migrationens infrastruktur	58
Rejs ud som ufaglært sæsonarbejder	60
Når kollegaer også er jobformidlere	61
Kapitel 6 Den transnationale formidlingsindustri – Ukraine og Danmark ..	65
Formidlingsbureauer og uddannelsesinstitutioner	65
To små formidlingsbureauer: Netværk og sladder i det virtuelle rum ...	68
Hvad er problemet for formidlingsbureauerne?	72

Falske kontrakter eller blot kontrakter?	75
Kapitel 7 Navigering gennem migrationens infrastruktur i den grønne branche	77
Del III Virksomhedsmodeller og mobilitet i bygge- og servicebranchen . .	81
Kapitel 8 Virksomheder og underleverandører i Danmark	83
Fortælling fra arbejdsmigrant i byggeriet	87
Misinformation og underentreprise til udnyttelse	89
Fortælling fra arbejdsmigrant i servicebranchen	93
Adgang til personoplysninger og misinformation	94
Kapitel 9 Arbejdskraftens mobilitet og udnyttelse gennem virksomhedskonstruktioner	99
Del IV Prekære arbejdsforhold i Danmark	103
Kapitel 10 Ustabilitet, uforudsigelighed og uvished	105
Stillinger og arbejdsopgaver	107
Løn, (over)arbejdstid og kontrakter	110
Boligforhold	121
Forholdet mellem arbejdsgiver og -tager	125
Kapitel 11 Et diskriminerende arbejdsmarked? Nationale hierarkier og forskelsbehandling	127
Forholdet mellem prekært arbejde og migrantstatus	134
DEL V Menneskehandel?	137
Hvad er menneskehandel?	139
Kapitel 12 Opkomsten af politikfeltet 'bekæmpelse af menneskehandel' . .	141
Fra International konvention til national lovgivning	145
Politikfeltets aktører	152
Kapitel 13 'Ofre for menneskehandel' eller 'lovovertredere'?	155
Når arbejdsmigranten ikke passer ind i myndighedernes kategorier	155
Myndighedernes aktioner: <i>"I må være vores øjne og ører og fortælle os, hvad I ser..."</i>	157
Udredning og identifikation af ofre for menneskehandel	162
Fagforeningen – ny aktør i indsatsen mod menneskehandel	166

Kapitel 14 Konklusion	173
Mobilitet og prekaritet	173
Hvor bliver 'arbejdstageren' af i indsatsen mod menneskehandel?	178
Litteraturliste	181
Appendix; Interviewguides	191
Index	197

Forord

Indenfor de sidste 15 år har vi i Danmark set en stigning i antallet af arbejdsmigranter primært fra EU-medlemslandene, men også fra lande udenfor EU. Nogle af disse migranter oplever forskellige former for arbejdsudnyttelse i Danmark. Danmark er kendt for den 'danske model,' der ideelt set sikrer arbejdstagernes rettigheder og et velfærdssystem. Dertil retter den nationale indsats mod menneskehandel i Danmark i højere grad fokus på menneskehandel indenfor andre industrier end sex-industrien, for eksempel landbruget, service- og byggeindustrien. Alligevel tyder meget på, at udnyttelsen af udenlandsk arbejdskraft er et stadigt stigende problem i Danmark. Denne udvikling rejser blandt andet spørgsmålene: Hvilken form for hjælp tilbydes arbejdsmigranterne og hvordan kan vi sikre, at migranternes rettigheder overholdes? Med denne bog ønsker vi at kaste lys over både migranternes arbejdssituation på det danske arbejdsmarked, rekrutteringsprocessen og hvordan en række aktører får indflydelse på migranternes arbejdspræmisser og mobilitet. Bogen er et resultat af et samarbejde med Fagligt Fælles Forbund og en række lokale 3F-afdelinger, som en del af det treårige projekt *Menneskehandel og tvangsarbejde* (META 2016-2019), som er finansieret af satspuljemidler. Særlig vil vi gerne rette en tak til Torben Bechsgaard og Henning Overgaard fra Fagligt Fælles Forbund og de lokale 3F-afdelinger, som indgik i META-projektet. Vi vil også gerne rette en tak til de 3F-afdelinger og deres ansatte, som har etableret kontakt til arbejdsmigranter, har inviteret os med ind i deres verden om kampen om arbejdsrettigheder for alle lønmodtagere og ladet os følge deres opsøgende arbejde. Ligeledes skal der rettes en tak til de myndigheder, virksomheder og uddannelsesinstitutioner, der har stillet op til interviews og givet os et indblik i jeres viden og arbejde med menneskehandel og/eller arbejdsmigration. Ikke mindst en meget stor og særlig tak til de migranter, som har delt deres historie med os. Uden deres historier havde vi ikke kunnet gennemføre dette forskningsprojekt.

Tak til Annick Prieur, May-Len Skilbrei, Laust Høgedahl og Nina Sharar for værdifulde konstruktive kommentarer til tidligere udkast og til Troels Fage He-

degaard for gode metodiske indspark og kommentarer i projektets opstarts- og slutfase. Også tak for indsigtfulde diskussioner i det nordiske forskningsnetværk LERN om arbejdskriminalitet og menneskehandel, og i forskningsgruppen Global Refugee Studies, AAU, om migranternes mobilitet. Tak til Ligestillingsafdelingen, det tidligere Institut for Kultur og Globale studier og Institut for Politik og Samfund ved Aalborg Universitet, som har gjort det muligt for os at færdiggøre bogen.

Marlene Spanger, København 19. marts 2020